

L'infant de 3 a 6 anys

Guia de desenvolupament per a les famílies i el personal docent

Juny de 2012

Crèdits

Document de l'original "El niño y la niña de 3 a 6 años. Guía de atención temprana"

http://www.equiposorientacionlarioja.org/FAMILIAS/evolutiva/Gu%EDa%20de%20Atenci%F3n%20Temprana_El%20Ni%F1o%20y%20la%20Ni%F1a%20de%203%20a%206%20a%F1os.pdf

La Rioja - 2006

Equipos de orientación educativa La Rioja

Índex

Desenvolupament motriu i perceptiu.....	4
Desenvolupament entre 3 i 4 anys	4
Desenvolupament entre 4 i 5 anys	6
Desenvolupament entre 5 i 6 anys	9
Signes d'alerta en el desenvolupament motriu i perceptiu	12
Desenvolupament cognitiu.....	14
Desenvolupament entre 3 i 4 anys	14
Desenvolupament entre 4 i 5 anys	16
Desenvolupament entre 5 i 6 anys	18
Signes d'alerta en el desenvolupament cognitiu	19
Desenvolupament del llenguatge.....	21
Desenvolupament entre 3 i 4 anys	21
Desenvolupament entre 4 i 5 anys	22
Desenvolupament entre 5 i 6 anys	24
Signes d'alerta en el desenvolupament del llenguatge	26
Desenvolupament social.....	27
Desenvolupament entre 3 i 4 anys	27
Desenvolupament entre 4 i 5 anys	28
Desenvolupament entre 5 i 6 anys	29
Signes d'alerta en el desenvolupament social	30

Desenvolupament motriu i perceptiu

Desenvolupament entre 3 i 4 anys

Percepció de si mateix	Percepció de l'entorn	Motricitat
<p>To muscular</p> <ul style="list-style-type: none"> Se sent segur sobre els seus peus i sap que té el control sobre la marxa. Té control postural del tronc i pot romandre assegut força estona. Augmenta la força de braços i cames i li agrada demostrar-ho. Millora en la manipulació tot adquirint noves destreses. Domina la pinça amb l'índex i el polze i pot manipular objectes petits amb facilitat. <p>Capacitat de relaxació</p> <ul style="list-style-type: none"> Pot aturar una activitat motriu suau quan se li demana i reiniciar-la, també, quan se li demana. Comença a jugar en situacions 	<p>Lateralitat</p> <ul style="list-style-type: none"> Fins als tres anys, habitualment, la lateralitat de l'infant no té una diferenciació clara, i generalment pot utilitzar totes dues mans o peus sense presentar una tendència lateral clara. Al voltant dels tres anys comença una fase de definició, l'infant utilitza més una mà que l'altra perquè s'hi sent més còmode i segur. Neurològicament no existeix encara una lateralitat definida de l'ull o del peu, tot i que hi pot haver una tendència lateral de tots dos. <p>Espai</p> <ul style="list-style-type: none"> L'infant de tres anys coneix l'espai 	<p>Locomoció</p> <ul style="list-style-type: none"> Està a punt d'aconseguir el domini complet de la posició erecta. Millora la seva coordinació general, tot i que encara li costa canviar la marxa i anar en una direcció determinada quan se li demana. Augmenta la força muscular i ja pot pedalar en un tricicle. El millor ajustament corporal li permet avançar en l'equilibri estàtic i dinàmic i és capaç de saltar amb tots dos peus junts des d'una alçada d'uns 30 cm. Puja esglaons sense ajuda i alternant els peus. Li costa més baixar i acostuma a fer-ho sense alternança. Pot córrer però encara li costa augmentar i disminuir la velocitat.

<p>d'equilibri estàtic amb un ajustament postural més gran.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ En el dibuix espontani, ja mostra certa capacitat d'inhibició i delimitació del moviment. ▪ Pot relaxar alguns músculs de braços i cames i descansar o relaxar la seva activitat durant una estona, o quan se li demana. <p>Actitud</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Està disposat per a l'activitat motriu gruixuda i, en aquest sentit, evoluciona ràpidament. ▪ Pot estar assegut durant una estona i fer jocs sedentaris més temps, tot i que li agrada més l'acció. ▪ Li agraden els jocs manipulatius per demostrar la seva major precisió i destresa manipulativa, que encara ve acompanyada de l'acció global. ▪ Puja i baixa de la cadira, s'asseu, s'estira a terra. <p>Respiració</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Comença a ser més conscient de la pròpia respiració i pot realitzar exercicis de control dels grups musculars de l'estómac. ▪ S'inicia en el control del buf respiratori. ▪ Encara no pot exercir un control total de la respiració en no tenir integrat 	<p>únicament a través del seu propi moviment. La resta d'espai no existeix.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Se serveix del seu cos per entendre les relacions espacials: les coses estan a prop, lluny, davant o darrere d'ell. ▪ Pot discriminar l'extensió de diferents línies: llarga o curta. ▪ Pot ajupir-se i aixecar-se sense ajut. Es pot posar a sota d'alguna cosa o caminar per damunt d'un banc... <p>Temps</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Encara no relaciona d'una forma clara la seva activitat amb el temps, per tant, la seva comprensió del temps és molt escassa. ▪ Només té una certa capacitat de seguir ritmes senzills (lents-ràpids). Aquesta habilitat pot ser millorada amb l'experiència. <p>Estructuració espai-temps</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ El desenvolupament de les relacions espai-temps es corresponen amb el de la imatge del cos i les representacions mentals. L'infant d'aquesta edat utilitza el moviment, l'experimentació i l'observació de les conseqüències dels seus moviments en l'espai com a base d'aquesta estructuració. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dóna voltes sobre si mateix encara força obertes. ▪ Comença a dominar les frenades brusques. <p>Manipulació</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Millora la coordinació ull-mà i l'habilitat visual. Això afavoreix l'adquisició de noves manipulacions. ▪ Pot enfilar quatre peces d'un collaret. ▪ Pot estripar paper. ▪ Pot realitzar encaixos de formes senzilles i molt definides. ▪ Corda i descorda botons en peces toves. ▪ Pot doblegar paper al llarg i a l'ample, però no en diagonal. ▪ Augmenta la força muscular en braços, cames i dits, i és capaç de modelar amb fang o plastilina formes bàsiques (boles grosses, boles petites, tubs). <p>Representació gràfica</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ No ha desenvolupat completament el moviment segmentat del braç, avantbraç, mà i dits. Això fa que els seus gargots siguin amplis i que no es redueixin a l'espai d'un dibuix establert. Necessita espais amplis i materials gruixuts per pintar per ajustar-se a les seves possibilitats de pressió i precisió. ▪ A mesura que augmenta la coordinació
--	---	--

<p>l'esquema corporal.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pot comprovar com la panxa s'infla i es desinfla i començar a controlar aquest moviment. De mica en mica, el va relacionant amb l'entrada i sortida de l'aire en respirar, si se li explica. ▪ És important que l'infant aprengui a controlar la respiració per la importància que això té no només a l'hora de realitzar exercicis, sinó també perquè és fonamental per al manteniment de l'atenció, l'alliberació de l'estrès, la relaxació... 		<p>òculomaneu, pot anar ajustant el traç i fer línies horitzontals i verticals.</p>
--	--	---

Desenvolupament motriu i perceptiu

Desenvolupament entre 4 i 5 anys

Percepció de si mateix	Percepció de l'entorn	Motricitat
<p>To muscular</p> <ul style="list-style-type: none"> Té major independència i control de la musculatura de les cames. Les articulacions, en general, semblen més mòbils i responen millor. Cada cop hi ha més control postural del tronc i és capaç d'adaptar-se a la situació en què estigui durant més temps. Pot flexionar el tronc en angle recte, ulls oberts, peus junts i mans a l'esquena. Agafa força i destresa en braços i cames, i li agrada demostrar-ho: agafa la pilota amb totes dues mans i la deixa anar quan se li demana. Pot aprendre a agafar el llapis de forma adequada. <p>Capacitat de relaxació</p> <ul style="list-style-type: none"> És capaç de parar una activitat motriu ràpida quan se li demana. 	<p>Lateralitat</p> <ul style="list-style-type: none"> Al voltant dels quatre anys, encara utilitza en moltes ocasions ambdues mans, però cercant la major comoditat d'una o altra mà. Compara rendiments i comença a definir-se. Neurològicament segueix sense existir una lateralitat definida d'ull o de peu, però convé estar atents en cas que pogués aparèixer una lateralitat creuada: és a dir, tendències laterals diferents per mans i ulls: mà dreta i ull esquerre, per exemple. <p>Espai</p> <ul style="list-style-type: none"> Sempre en relació amb el seu propi cos, l'infant estableix relacions espacials amb els objectes i és capaç d'orientar-se i orientar els objectes en diferents posicions: dins-fora, prop-lluny, dalt-baix, davant-darrera, sobre-sota, primer-últim, a la vora, a un costat, al centre, a la cantonada... 	<p>Locomoció</p> <ul style="list-style-type: none"> Pot mantenir l'equilibri sobre una sola cama durant uns quants segons. Millora la seva coordinació i pot dirigir-se cap a la direcció que se li indiqui amb més seguretat. Pedaleja en un tricicle i fins i tot en bicicleta de dues rodes amb auxiliars. Ja baixa escales amb alternança de peus. Corre amb facilitat o pot alternar ritmes regulars al seu pas. Pot fer un salt en una carrera si ho necessita o se li demana. Dóna voltes més tancades sobre si mateix. Domina les frenades brusques. Ja no ensopega i li agrada realitzar proves motrius que no siguin molt difícils.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Li agrada realitzar proves motrius no massa difícils i sortir-ne airós: córrer i parar; pujar i baixar; llançar i recollir. ▪ Pot mantenir l'equilibri estàtic sobre una cama durant uns segons. ▪ Sap aguantar-se fent "puntetes". <p>Actitud</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Segueix fruint amb l'activitat motora i cada vegada es planteja proeses més "atlètiques", mostrant-se content de poder realitzar-les. ▪ Manté la sedestació de manera adequada i s'entreté amb jocs sedentaris durant més temps, tot i que segueix preferint l'acció. ▪ Busca totes les estratègies necessàries per agafar objectes que li permeten la seva manipulació i l'atrauen els jocs manipulatius (llapis, construccions...) com a demostració de la seva major precisió i destresa manipulativa. <p>Respiració</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ L'infant cada vegada és més conscient de la seva pròpia respiració i pot realitzar exercicis de control dels grups musculars de l'estómac. ▪ Encara no pot exercir un control total de la respiració en no tenir integrat el seu esquema corporal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Si se li ensenya, pot començar a introduir matisos en l'extensió o en el volum de les coses: més llarga o curta que... més gran o petita que... <p>Temps</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Comença a tenir certa noció de temps i, encara que no és capaç d'ordenar de forma temporal els esdeveniments que li han passat o els que ocorren en una història, sí que és capaç de diferenciar: dia i nit, abans i després, sempre en temps presents o recentment viscuts. ▪ No adquirirà consciència real del pas del temps fins més endavant. <p>Estructuració espacial-temporal</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De moment segueix sense existir una estructuració espacio-temporal, tot i que les darreres adquisicions el van posant sobre la pista que existeix una relació causa-efecte que té a veure amb el moment i el lloc. 	<p>Manipulació</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ La coordinació ull-mà va millorant de forma significativa i li encanta fer coses que li exigeixin aquesta coordinació. ▪ Pot llançar pilotes amb ambdues mans i recollir-les. ▪ Pot fer boletes de paper o plastilina, cada vegada més petites. ▪ Enfila o cus amb ganxos i forats cada vegada més fins. ▪ Pot doblegar un paper en diagonal. ▪ Pot construir un pont amb tres peces. ▪ És capaç de punxar amb un punxó dins i fora d'una silueta. ▪ És capaç de cargolar objectes amb rosca. <p>Representació gràfica</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pot emplenar espais amb pintures, i encara que pot sortir-se una mica dels límits, cada vegada ajusta més el traç. ▪ Encara necessita realitzar traços grans, però ja és capaç de dibuixar, per exemple, una creu o un cercle. ▪ Pot copiar dibuixos de figures simples: una casa, un quadrat, un arbre. ▪ És capaç de dibuixar figures humanes molt esquemàtiques, a mesura que va coneixent el seu propi cos. ▪ Sap seguir una línia en punxar i ho fa en la direcció correcta. ▪ Reprodueix la direccionalitat correcta
--	---	--

<ul style="list-style-type: none">▪ Com a l'edat anterior, és important que l'infant aprengui a controlar la seva respiració per la influència que això té, no només a l'hora de fer exercici, sinó sobretot perquè és fonamental per al manteniment de l'atenció, l'alliberació de l'estrès, la relaxació...		en traços simples i amb model.
---	--	--------------------------------

Desenvolupament motriu i perceptiu

Desenvolupament entre 5 i 6 anys

Percepció de si mateix	Percepció de l'entorn	Motricitat
<p>To muscular</p> <ul style="list-style-type: none"> La musculatura de les cames li permet saltar petites barreres, saltar alternant els peus, saltar sobre un sol peu, córrer quasi com un adult... Camina o juga en una piscina amb l'aigua fins la cintura. Pot caminar de puntetes amb els ulls oberts i els braços al llarg del cos. Pot exercir augment o disminució del to muscular en parts aïllades del seu cos, i no com fins ara que es movia per "blocs corporals". Augmenta la seva força i destresa en braços i mans i és capaç de conduir un patinet dirigint amb les mans i empenyent-lo amb un peu. Pot pujar escales de mà o d'un tobogan de fins a dos metres. Utilitza una maquineta de fer punta. 	<p>Lateralitat</p> <ul style="list-style-type: none"> Entre els cinc i els sis anys d'edat, l'infant ja sap amb quina mà és més hàbil i la seva definició lateral de mans està quasi aconseguida. Neurològicament segueix sense existir una lateralitat definida d'ull o de peu, i haurem de seguir atents per si pogués aparèixer una lateralitat creuada. <p>Espai</p> <ul style="list-style-type: none"> Encara en relació amb el seu propi cos, però ampliant el seu coneixement de les relacions espacials, l'infant és capaç d'orientar-se i orientar els objectes en diferents posicions: junt-separat; més lluny que; al voltant; en mig de; a través de; entre; a la dreta; en fila; ni primer ni últim; segon; tercer. Li encanta comprovar i utilitzar els matisos en l'extensió o el volum de les 	<p>Locomoció</p> <ul style="list-style-type: none"> Bota i salta sense dificultat. Pot caminar per la barra d'equilibri, fins i tot amb una mica de pendent. Es pot quedar en equilibri sobre un sol peu. Conserva l'equilibri de puntetes durant diversos segons. És un bon moment per començar a aprendre dansa i ritme. Pot saltar una corda que estigui a una alçada d'uns 60 centímetres. Patina. Munta en bicicleta i pedaleja sense necessitat de rodes complementàries. Se subjecta penjat d'una barra durant uns 10 segons. <p>Manipulació</p> <ul style="list-style-type: none"> Retalla i punxa amb major domini. És capaç d'enganxar dos papers en

<p>Capacitat de relaxació</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pot caminar sobre un banc, mantenint els seus grups musculars en equilibri cap endavant o cap enrere. ▪ Es gronxa sol. ▪ Pot copejar una pilota amb la raqueta o amb un pal. ▪ Pot patinar cap endavant. ▪ Puja en bicicleta de dues rodes i pedaleja sense necessitat de rodes auxiliars. ▪ Fa botar una pilota i la controla. ▪ Pot mantenir l'equilibri sobre una cama amb els ulls tancats durant uns deu segons. ▪ Separa completament les activitats de tronc, espatlles i braços, les seves respostes adquireixen certa harmonia. <p>Actitud</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Segueix gaudint amb l'activitat motora i comença a sentir-se el millor en gairebé tot, cercant sempre la competició amb els seus companys. ▪ Se sent segur i intenta compartir sempre les seves noves adquisicions per demostrar allò de què és capaç. ▪ S'enfronta a les noves possibilitats amb vertader interès i pot dedicar molt temps a aconseguir un nou repte. ▪ La seva motivació i la seva energia no 	<p>coses: més llarga o curta que; més gran o petita que; més ample que; més estret que; més alt que...</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ És perfectament capaç d'assignar una forma al seu espai i realitzar encaixos o trencaclosques atenent únicament a aquestes característiques. <p>Temps</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ En aquesta edat, el nen va sent capaç de vivenciar: els dies de la setmana; les hores; la seqüència d'activitats que ha de realitzar per arribar als seus objectius (primer agafo la cullera, després agafo el sucre, el poso a la llet, hi dono voltes, i me la bec). ▪ És capaç, per tant, de realitzar seqüències gràfiques i ordenar-les. ▪ És capaç de reconèixer conceptes com: matí-tarda-nit; ahir-avui-demà; sempre-mai. <p>Estructuració espacial-temporal</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Al voltant dels cinc-sis anys, comença a observar-se un procés d'abstracció, que permet al nen expressar verbal o gràficament els conceptes espacials-temporals que acaba de viure. Aquest procés garanteix realment que el nen ha anat assimilant les nocions d'espai i temps que se li han anat transmetent, i 	<p>línia recta.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pot agafar objectes petits i introduir-los dins d'una ampolla de boca estreta un per un. ▪ Té més precisió i domini de les eines de pintura. ▪ Pot fer nusos senzills. ▪ Modela la plastilina o el fang amb una finalitat. ▪ Utilitza les tisores seguint un línia. ▪ Pot doblegar un paper en diagonal a imitació. <p>Representació gràfica</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ L'activitat gràfica va adquirint precisió i ja pot reproduir lletres i paraules amb certa soltesa, seguint bé la direccionalitat dels grafismes. ▪ Utilitza el llapis amb més seguretat i precisió i és capaç de realitzar composicions més complexes. ▪ Pot dibuixar una figura reconeixible com una persona.
---	--	---

<p>tenen límits en aquest tram d'edat.</p> <p>Respiració</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Per aconseguir el control respiratori en aquesta edat, l'infant és capaç de realitzar exercicis d'inspiració i expiració tant bucals com nasals. ▪ Pot retenir la inspiració i l'expiració en diferents estats de repòs i d'esforç. ▪ Tendeix a afermar la respiració nasal i intenta controlar la seva freqüència si se li indica. ▪ Una vegada més, cal recordar que és important que l'infant aprengui a controlar la seva respiració per la influència que això té, no sols a l'hora de fer exercici, sinó, sobretot, perquè és fonamental per al manteniment de l'atenció, l'alliberació de l'estrès, la relaxació... 	<p>ja es pot començar a parlar de certa estructuració espaciotemporal en el coneixement del seu entorn i de la seva pròpia activitat.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aquesta maduració global de l'espai i el temps implicaran, també, la possibilitat d'adquirir un domini del ritme, important a l'hora de preparar-se per a altres aprenentatges com la lectura, l'escriptura, el càlcul, l'expressió corporal, la coordinació dels seus moviments... 	
---	---	--

Signes d'alerta en el desenvolupament motriu i perceptiu

A la vista de quines són les característiques perceptives i motrius dels infants d'entre 3 i 6 anys, establirem uns senyals d'alerta que indicaran la necessitat de fer una consulta a l'especialista:

- Té alguna deformació no detectada prèviament.
- No camina, o bé ho fa de manera patosa o descoordinada.
- No vol caminar i es queixa d'excessiu cansament.
- Té tremolor continuada i acusada.
- Fa moviments dubitatius o poc segurs.
- No amida distàncies i xoca sovint amb objectes i persones.
- Dóna respostes exagerades a requeriments de moviment molt senzills.
- Manifesta ansietat davant qualsevol situació que requereix equilibri.
- Està tot el dia estirat.
- No li agraden els jocs de moviment, ni de gronxar-se, ni de pujar o baixar d'un tobogan...
- Cau molt freqüentment.
- És molt irritable i l'espanten els sorolls i llums forts.
- Té una respiració fatigosa o sorollosa davant qualsevol exercici.
- S'acosta molt als objectes per mirar-los.
- Té estrabisme no detectat prèviament.
- Té dificultats per seguir un objecte visualment.
- No respon a objectes sonors ni reacciona a sorolls coneguts.
- No segueix un ritme senzill.
- No realitza la pinça digital amb l'índex i el polze.
- No pot encaixar peces senzilles.
- No pot estripar paper.
- No progressa en l'execució del traç o bé fa un traç inapreciable.
- Té dificultats per coordinar ull i mà i no aconsegueix ajustar la pintura al dibuix, o no pot repassar traços senzills.

Desenvolupament cognitiu

Desenvolupament entre 3 i 4 anys

<i>Autopercepció i reconeixement</i>	<i>Percepció i raonament</i>	<i>Atenció i memòria</i>	<i>El Joc</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Recorda el seu nom complet, l'edat, que també indica amb els dits, i el sexe. ▪ Reconeix les persones del seu entorn i les identifica pel seu nom: familiars, companys, mestres... ▪ Assenyala les principals parts del cos en si mateix i en l'altre (parts de la cara i extremitats). ▪ Diferencia entre nen-nena a les imatges i sap dir les seves característiques. ▪ Dibuixa la figura humana amb cap i extremitats (capgròs). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Associa objectes reals a imatges que representen aquest mateix objecte, en un conte o làmina de dibuixos. ▪ Fa seriacions de 2 elements referits a objectes (Ex. cotxe-moto-cotxe-moto...) o a conceptes molt bàsics (Ex. gran-petit-gran-petit) ▪ Construeix torres de 8-10 blocs, coordinant els seus moviments per aconseguir que no caigui. ▪ Discrimina colors bàsics, inicialment no els identificarà pel seu nom, però serà capaç d'agrupar-los i diferenciar-los, al final d'aquest any serà capaç de reconèixer-los i anomenar-los. ▪ Discrimina formes (rodó, quadrat, triangular) i les 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Repeteix seqüències d'almenys 2 dígits consecutius, que se li acabin d'anomenar, o dos noms de persona, o dos objectes... ▪ Respon a una instrucció dos cops consecutius, sense necessitat de recordar-li. ▪ Repeteix cançons amb gestos. ▪ Presta atenció a les instruccions curtes quan està en grup. ▪ Concentra l'atenció en la seva tasca, encara que aquestes tasques han de ser curtes i variades. ▪ Atén i comprèn un relat curt dirigit al grup i respon preguntes referides a allò que se li ha explicat, descrivint almenys dues accions i 	<p>Joc simbòlic</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Entre els 2 i els 6 anys el joc té una funció primordial en l'assimilació d'allò real al jo. El joc simbòlic regit per la representació mental consisteix en la capacitat d'imaginar, on predomina la fantasia i s'estableix una unió amb el món real a través de l'activitat psicomotora. ▪ El joc simbòlic permet als infants disminuir les activitats centrades en si mateix, i una socialització creixent. <p>Característiques del joc</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ El joc passa de ser fonamentalment motòric a

	<p>agrupant.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Discrimina grandàries (gran, petit) i les identificant quan li demanem. ▪ Construeix un pont amb tres peces per imitació, si té el model present. ▪ Fa trencaclosques de més de 2 peces amb suport visual. ▪ Aparella formes geomètriques simples. ▪ Agrupa objectes per un atribut: forma, grandària, color, i fa classificacions. 	<p>recordant els seus personatges.</p>	<p>introduir elements de simbolització (jugar a “com si...”, per exemple: li dono menjar a la nina; sóc la mama...).</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ El joc és una projecció de si mateix. ▪ En el joc imita accions reals que l'envolten. ▪ El joc es refereix a accions relatives al seu propi cos, desproveïdes de la seva finalitat real. ▪ Dirigeix els seus jocs cap a altres persones, o nines que actuen com a agents passius, però que poc a poc va donant-los un paper més actiu, atribuint-los sentiments, emocions i expressions verbals. ▪ Gaudeix manipulant diferents materials: aigua, sorra...
--	--	--	---

Desenvolupament cognitiu

Desenvolupament entre 4 i 5 anys

<i>Percepció i raonament</i>	<i>Atenció i memòria</i>	<i>El Joc</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fa trencaclosques de 4 peces (almenys) d'imatges senzilles i referides a la figura humana o a objectes coneguts. ▪ Copia un quadrat, i inicia la còpia del triangle, encara que els seus angles encara no estan ben definits. ▪ Identifica objectes senzills pel tacte, diferenciant textures (suau, tou, aspre...). ▪ Classifica objectes per dos atributs color i forma quan li ho demanem, encara que inicialment necessita model. ▪ Associa imatges que tenen característiques en comú (les grans, les llargues...). ▪ Realitza agrupacions per categories (allò que serveix per vestir, allò que és a la cuina...). ▪ Discrimina diferents grandàries. ▪ Anomena les posicions primera, última i la del mig. ▪ Classifica per grandària de major a menor, generalment a través d'encaixos. ▪ Identifica qualitats en contraposició: el més dur, el més petit, el més llarg... ▪ Explica una acció d'un dibuix. No sols enumera, sinó que explica alguna cosa sobre el que fan els 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Segueix ordres verbals que impliquin dues accions seguides, sense recordar-li-ho. ▪ Recorda objectes familiars i d'ús comú i sap on és cada un d'ells. ▪ Recorda 4 objectes que ha vist en una il·lustració i en diu el nom quan li ho demanes. ▪ Recorda diferències entre dues escenes quasi iguals. ▪ Diu el que falta quan es treu un objecte d'un grup de tres que li hem ensenyat prèviament. ▪ Repeteix literalment frases de fins a sis elements, que li acabem de dir. ▪ Escull el nombre d'objectes que se li demanen (1-4), anomenant-los només una vegada. ▪ Repeteix cançons i aprèn poesies d'almenys 5 versos. 	<p data-bbox="1503 555 1809 587">Característiques del joc</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Igual que en etapes anteriors, presenta gran activitat, però ara, amb freqüència, cerca produir una obra, realitzar una creació: construcció, dibuix... ▪ El nivell d'atenció i manteniment d'aquest en una tasca va creixent, i s'observa amb freqüència un gran interès per acabar allò que s'ha començat; sovint costa fer-lo canviar d'activitat i no li importa deixar altres activitats per acabar allò que ha iniciat. ▪ Li agraden els jocs de competència que exigeixen atenció, concentració, raonament, per guanyar punts, però encara ha de ser dirigit per l'adult. Els nens d'aquesta edat no aconsegueixen organitzar-se entre ells, en un joc col·laboratiu. ▪ El joc simbòlic avança, i es converteix en un joc elaborat i més planificat, apareixen els jocs de "papa" i "mama",

<p>personatges o què succeeix en l'acció.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Dibuixa la figura humana de forma més completa que als 3 anys (cap, cara, tronc, extremitats).▪ Troba elements ocults en fons senzills o camuflats.▪ Ajunta símbols iguals mantenint el model en la seva presència.		<p>s'intercanvien papers amb altres nens, els agrada disfressar-se ...</p>
---	--	--

Desenvolupament cognitiu

Desenvolupament entre 5 i 6 anys

<i>Percepció i raonament</i>	<i>Atenció i memòria</i>	<i>El Joc</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fa trencaclosques d'almenys 4-6 peces (complet), sense suport visual. ▪ Copia un triangle amb precisió en els seus vèrtexs. ▪ Compta objectes (de 10 a 20), sense necessitat de seguir el model de l'adult. ▪ Sap quants objectes hi ha, no sols els compta sinó que és capaç de fer recompte i enumeració agrupant el nombre que li demanem (dona'm tres-cinc...), és a dir fa grups numèrics. ▪ Discrimina matí i tarda, estacions de l'any i les activitats a realitzar en cada moment. ▪ Ordena objectes en seqüència de gran-petit, alt-baix, curt i llarg... utilitzant cada vegada menys les estratègies d'assaig-error. ▪ Assenyala meitats i objectes complets. ▪ Reconeix alguns ordinals: primer, segon, tercer... ▪ Completa analogies oposades, comprenent el concepte de contrari davant els conceptes bàsics que ha après. ▪ Respon a preguntes lògiques senzilles de fets viscuts i/o sobre relats curts. ▪ Completa un relat, posant-hi el final, en el 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifica activitats passades i futures i les relata amb seqüència temporal. ▪ Diu el mes i el dia del seu aniversari. ▪ Anomena els dies de la setmana en ordre i sap quin ve abans i després. ▪ Repeteix un conte o relat curt que li hem contat i n'explica algun detall. ▪ Relata una experiència viscuda amb anterioritat amb seqüenciació temporal adequada (el que va passar primer, el que va passar després...). ▪ Recorda encàrrecs d'un dia per l'altre. 	<p>Característiques del joc</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ En general el joc està més elaborat que fins al moment, en ell s'observen els avanços a nivell de planificació i capacitat de seqüenciació. ▪ Encara el joc motor està molt present en la seva activitat. ▪ Es comença a interessar pels jocs de regles, i és capaç de planificar l'acció i respectar les normes del joc, cosa que implica l'abandonament de l'egocentrisme. ▪ A través del joc estimula la seva creativitat, i desenvolupa capacitats que li permeten experimentar emocions plaents com l'alegria de crear (mentre realitza la seva creació) i l'alegria de l'èxit (en acabar el que es proposava). ▪ El joc simbòlic ja no és sols una representació de la realitat que viu o de l'entorn, sinó que comença a desenvolupar la creativitat combinant situacions i elements de diferents

<p>qual empra els elements principals del relat i alguns detalls.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Completa un laberint simple, sense sortir dels carrers, anticipant el camí a seguir i fent una visió global del laberint. ▪ Anomena la part que falta en un dibuix de certa complexitat. ▪ Reconeix errors en dibuixos absurds. ▪ Fa construccions, amb certa similitud a l'objecte real. 		<p>situacions viscudes.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Pot començar un joc un dia i continuar-lo el dia següent, ideant noves possibilitats i/o ampliant-lo en el temps. ▪ L'activitat lúdica és fonamentalment socialitzadora, cerca amics per jugar i gaudeix amb ells o contraposa idees i/o alternatives de joc. Ells mateixos comencen a posar les seves normes de joc. ▪ En els jocs apareixen vertaders diàlegs entre els components del grup, tant per planificar el joc com, una vegada iniciat, per donar forma a aquest. ▪ Exerceixen diferents papers en el grup de joc, i apareix ja la figura de "líder".
--	--	---

Signes d'alerta en el desenvolupament cognitiu

A la vista de quines són les característiques perceptives i motrius dels infants d'entre 3 i 6 anys, establirem uns senyals d'alerta que indicaran la necessitat de fer una consulta a l'especialista:

- Dificultats d'autopercepció i reconeixement
L'infant té dificultat per reconèixer-se pel seu nom, no s'identifica quan l'anomenem i sembla absent.
- Dificultat perceptives
L'infant no interpreta els estímuls sensorial (visual, auditiu, tàctil, olfactiu), no discrimina ni identifica aquests estímuls tot i que no s'ha apreciat cap alteració en els òrgans sensorials.
- Dificultats de comprensió
S'observa una resposta retardada a les instruccions que se li donen (i que són adequades a la seva edat). Durant el període de 3 a 6 anys necessita mediació o ajut per desenvolupar ordres o instruccions en forma de gestos que acompanyin la instrucció o de models.
- Dificultats per realitzar activitats de comparació i associació
L'infant coneix i identifica objectes i persones aïllades, però no estableix relacions d'igualtat, semblança o diferència entre elles.
- Dificultats per classificar
L'infant reconeix els objectes per separat i coneix els seus trets, però no troba la característica que els uneix (color, utilitat...).
- Dificultats per establir una seqüència
Realitza accions aïllades sobre els objectes, però no s'observa una seqüència d'accions en sentit complet (no sap realitzar una sèrie, no sap què es fa al matí i què es fa a la nit, no recorda les accions consecutives de la realització d'activitats...).
- Dificultats per mantenir l'atenció
Passa intermitentment d'un joc a l'altre sense realitzar un joc concret amb una joguina o un material.
No discrimina entre els estímuls més importants i els secundaris, i adreça a tots ells la seva atenció de forma indiscriminada.
No mira els materials o les joguines sobre els que està actuant.
Comença, però no acaba cap activitat.
- Dificultats per recordar
No recorda quan se li demana que realitzi alguna activitat.
No manté la representació mental d'un contingut per reproduir-lo, com ara:
 - No recordar una instrucció dos elements consecutius (als 3 anys).
 - No segueix instruccions de dues accions (als 4 anys).
 - No aprèn cançons i frases curtes (als 5 anys).

Desenvolupament del llenguatge

Desenvolupament entre 3 i 4 anys

A partir dels tres anys i fins a finals dels quatre, es produeix un gran desenvolupament en la capacitat expressiva del nen. El llenguatge és una eina que li serveix per augmentar les seves possibilitats comunicatives i de relació social.

Característiques de la parla d'un infant d'aquesta edat:

- El seu llenguatge oral es manifesta amb un nivell acceptable de comprensibilitat per als adults que l'envolten habitualment encara que les seves expressions són, encara, molt immadures.
- És capaç de dir moltes coses i li encanta practicar amb el llenguatge.
- El vocabulari expressiu ha augmentat de forma considerable respecte a les etapes anteriors. Ara disposa d'un bon repertori de paraules que pot combinar per formar frases cada vegada més llargues i complexes.
- Els agrada molt fer preguntes sobre diversos temes. Aquest és el període dels constants i interminables “com”, “quan” i “per què...”.
- Pregunta constantment cercant respostes per a tot, fent vertaders esforços per fer-se entendre.
- L'estructura gramatical de les seves expressions és molt senzilla, però es va fent cada vegada més complexa en incorporar nous elements.
- És capaç de pronunciar amb certa facilitat sons que abans li resultaven impossibles i en comença a assajar altres de més complexos que encara no és capaç d'articular correctament (vegeu quadres de desenvolupament fonètic).
- Aquesta és l'etapa de la “llengua de drap”. El nen intenta pronunciar sons per als quals encara no té la maduresa articulatòria adequada, i produeix paraules distorsionades, que poden resultar gracioses als oients, en ometre o canviar els sons més complexos.

<i>Edat</i>	<i>Nombre de paraules</i>	<i>Creixement</i>
12 mesos	1 paraula	0
18 mesos	20 paraules	19
2 anys	250 paraules	230
3 anys	900 paraules	650
4 anys	1.500 paraules	600

S'estima que el vocabulari expressiu que és capaç de produir un nen en aquestes edats representa, la meitat del vocabulari que és capaç d'entendre.

Desenvolupament del llenguatge

Desenvolupament entre 4 i 5 anys

El desenvolupament del llenguatge adquirit li permet entendre i fer-se entendre amb certa facilitat, i es manifesta com una funció clarament social. L'expressió oral sol ser fluïda i abundant, i converteix el nen en un petit parlador que aborda qualsevol tema, pregunta contínuament per tal de dialogar, de ser acceptat socialment i, en ocasions, per cridar l'atenció.

Les característiques següents, són les més rellevants d'aquest període:

En fonètica:

- Té una discriminació auditiva més evolucionada que li permetrà aprendre fonemes molt més complexos.
- Ara pot realitzar seqüències fonètiques relativament complicades, per la qual cosa comencen a aparèixer en el seu vocabulari paraules de difícil articulació.
- Tendeix a eliminar gran part de les omissions que es realitzaven amb els fonemes més difícils de produir: desapareix la "llengua de drap".
- Es produeix un augment de l'atenció auditiva, la qual cosa li permetrà realitzar petites prosodies (entonacions) i jocs fonètics curts (embarbussaments, endevinalles...) que desenvoluparan la seva capacitat de reproducció fonètica.
- Està preparat per fer, i li agraden, els jocs de motricitat bucofacial amb la llengua, els llavis, etc.
- Apareixen nous fonemes en les seves emissions orals. Comença a articular sons que abans li resultaven impossibles:

Desenvolupament fonètic de 4 a 6 anys

- Vibrant múltiple: R
- Fricatiu: S-Z
- Grups consonàntics: C+R, C+L
- LL-Y

En semàntica:

- Li agrada realitzar denominacions descriptives a partir de gràfics, làmines, contes, murals,... activant la gran quantitat de vocabulari adquirit.
- Cada vegada és més freqüent que apareguin, de forma fluïda, explicacions d'esdeveniments i d'experiències, descripció de detalls, etc.
- Frueix amb els jocs lingüístics creatius que li permeten investigar i jugar amb el llenguatge: endevinalles, inventar paraules noves, dir paraules difícils, aprendre poesies, cançons, etc.
- Aquest és el període de la loquacitat. Pregunta i parla incessantment.
- Interroga els adults sense parar, sobre el que veu i sobre el que imagina.
- Gaudeix parlant per telèfon.

<i>Edat</i>	<i>Nombre de Paraules</i>	<i>Creixement</i>
▪ 4 anys	▪ 1.500 paraules	▪ 600
▪ 5 anys	▪ 2.000 paraules	▪ 500

En morfosintàxis:

- Forma frases llargues, encara que a vegades confon l'ús de les paraules.
- Construeix frases en situacions de comunicació activa.
- Les frases comencen a fer-se gramaticalment més complexes, encara no solen portar més d'una preposició.
- Pot comunicar els seus desitjos i necessitats utilitzant frases més o menys ben estructurades.

Desenvolupament del llenguatge

Desenvolupament entre 5 i 6 anys

Característiques de la parla en aquesta edat:

- La capacitat expressiva oral s'ha anat enfortint de forma significativa. L'augment considerable de vocabulari que ha anat acumulant durant tots aquests anys li permet ara expressar-se amb major quantitat de matisos, enriquint i allargant les seves expressions:

Edat	Nombre de paraules	Creixement
5 anys	2.000 paraules	500
6 anys	2.600 paraules	600

- Els seus enunciats són perfectament comprensibles per als interlocutors, amb independència del context en el qual es produeixin i de la relació que tinguin amb les persones amb les quals es comuniquin.
- Pot ajuntar de sis a vuit paraules en una frase, i és capaç de fer frases més extenses i més complexes que abans, en les quals a més apareixeran vocables referits a gran varietat de camps semàntics.
- És capaç d'unir diverses frases seguint el fil conductor d'un tema determinat. Per la qual cosa està en condicions de realitzar un discurs més o menys llarg, si així ho desitja.
- Des del punt de vista gramatical, les frases solen estar ben estructurades malgrat l'augment d'elements que s'hi incorporen i de la complexitat creixent de les mateixes.
- S'interessa pel significat de les noves paraules apreses, escoltades o llegides en petits textos, en contes infantils, etc.
- Li agrada escoltar-se a si mateix, experimentar amb les paraules, aprendre poesies, refranys, embarbussaments, etc. per després dir-los en públic i demostrar les seves noves habilitats lingüístiques.
- En els seus enunciats comencen a aparèixer cada vegada amb més freqüència expressions pròpies dels adults. La gran capacitat d'imitació que té en aquests moments, es veu plasmada en la seva forma de parlar, incorporant paraules i expressions que sent en el seu entorn més pròxim.
- L'espontaneïtat i l'originalitat pròpies d'aquesta edat, es veuen reflectides en les seves expressions i en els comentaris que fa de forma natural.
- El desenvolupament motriu general aconseguit en aquestes edats, li permet una bona mobilitat dels òrgans fonadors (llengua, paladar, llavis, dents, etc.), cosa que li facilita l'articulació correcta d'aquells sons que fins aquest moment li resultaven molt difícils d'executar.

- Als sis anys d'edat, aproximadament, el desenvolupament fonètic s'ha completat. Els fonemes que evolutivament són més complexos, i per tant més tardans a aparèixer en el llenguatge infantil, han estat adquirits pràcticament tots (vegeu quadre de desenvolupament fonètic).
- Alguns nens tenen certes dificultats i els pot resultar particularment difícil la pronunciació correcta de la "R" (vibrant múltiple), i poden estar acabant de realitzar l'aprenentatge d'aquest fonema en les seves diferents posicions, ja sigui com a inicial de paraula, acompanyant una consonant, etc.

Signes d'alerta en el desenvolupament del llenguatge

A la vista de quines són les característiques de l'evolució del llenguatge dels infants d'entre 3 i 6 anys, establim uns senyals d'alerta que indicaran la necessitat de fer una consulta a l'especialista.

Serà motiu de consulta a l'especialista si observem algunes d'aquestes situacions:

- No realitza correctament la majoria dels sons del sistema fonològic propis de la seva edat evolutiva (vegeu desenvolupament fonètic).
- La seva parla no és intel·ligible, almenys, en el 80% de les seves emissions orals i resulta pràcticament incomprendible per a aquells que l'envolten.
- Recorre excessivament al llenguatge gestual per fer-se entendre.
- Utilitza únicament oracions de tres paraules o menys.
- Omet verbs, preposicions, pronoms o articles en els seus enunciats, la qual cosa li impedeix descriure accions, i empobreix i limita la seva capacitat comunicativa.
- No es percep un augment significatiu de vocabulari. Utilitza un repertori de paraules molt reduït per referir-se a les persones i als objectes que l'envolten.
- No fa preguntes sobre les coses. No manifesta interès ni curiositat per aprendre paraules noves.
- No parla amb els altres nens, amb familiars...
- Utilitza exclusivament paraules aïllades. No fa frases.
- S'observa algun tipus de malformació en la boca, llavis, llengua, paladar, dents, etc.
- Té refredats amb molta freqüència, amb mucositat nasal excessiva, amb baveig intermitent.
- Se li fan taps a les orelles amb molta freqüència.
- Fa l'efecte que no hi sent correctament. Cal parlar-li molt fort perquè ens entengui. S'apropa molt al televisor, a la ràdio, a les persones, per sentir-los millor.
- És molt poc comunicatiu, tendeix a l'aïllament social.

Desenvolupament social

Desenvolupament entre 3 i 4 anys

<i>Desenvolupament emocional i creació de vincles</i>	<i>Conducta social</i>
<ul style="list-style-type: none">▪ Realitza jocs en els quals assumeix rols de la vida familiar i de l'escola.▪ Té relacions positives amb un o dos companys, li estranya si estan absents.▪ S'apropa a altres nens, però encara interactua poc, comparteix, ajuda, però no hi ha una veritable cooperació.▪ S'apropa a ells de forma positiva. De vegades en aquesta etapa la definició d'amic respon a "qui fa el que m'agrada".▪ Comença a descobrir el seu sexe. Descobrirà els seus genitals i aprendrà a proporcionar-se plaer.▪ Sovint li resulta difícil controlar les seves emocions, que encara són molt bàsiques.▪ Mostra amabilitat o simpatia cap als companys.▪ No és clarament intimidat pels seus iguals, sinó que defensa els seus drets.▪ Normalment està de bon humor.	<ul style="list-style-type: none">▪ Li costa, però és capaç d'esperar el seu torn en un joc d'intercanvi o en situacions de grup.▪ Comença a compartir de grat.▪ Comencen les mentides.▪ Pot demanar permís per realitzar una acció.▪ Reconeix i pot evitar perills.▪ Expressa desitjos i preferències clarament, de forma positiva, disminueixen els ploriquejos i les rebequeries.▪ Reconeix el seu entorn, familiars, espais habituals pels quals es mou (casa de familiars, fleca, parc...).

Desenvolupament social

Desenvolupament entre 4 i 5 anys

<i>Desenvolupament emocional i creació de vincles</i>	<i>Conducta social</i>
<ul style="list-style-type: none">▪ Tria els seus amics, als quals s'apropa per iniciar un joc.▪ Expressa algunes emocions.▪ Consola un company (del seu grup d'amics) i mostra empatia amb ell quan el veu sofrir.▪ Es fa valer socialment mostrant les seves gràcies i millors conductes quan vol.▪ Repeteix poemes, cançons o balla per a uns altres.▪ Respon i inicia de forma molt bàsica el contacte amb els adults.▪ Pot treballar sol en alguna activitat durant uns minuts (15-20).▪ Demana ajuda quan té alguna dificultat.	<ul style="list-style-type: none">▪ Sap compartir i esperar el seu torn en els jocs que dirigeix l'adult. S'alterna amb un grup de 5-6 nens.▪ Quan el joc és planificat per ells mateixos, solen ser freqüents els conflictes per ser el primer o tenir un paper protagonista.▪ Amplia el seu món de coneixement social a entorns no familiars.▪ Es comporta en públic de manera socialment acceptable, la majoria de les vegades, diferencia el que és socialment acceptable i el que no.▪ Augmenta la competitivitat entre els nens i contínuament pregunten: Qui és el millor? Qui és el més ràpid? A qui estimes més...?▪ Sap disculpar-se quan fa alguna cosa malament, tot i que encara és necessari recordar-li-ho.▪ Demana permís per utilitzar objectes que pertanyen a uns altres.

Desenvolupament social

Desenvolupament entre 5 i 6 anys

<i>Desenvolupament emocional i creació de vincles</i>	<i>Conducta social</i>
<ul style="list-style-type: none">▪ Apareixen emocions noves com: por, frustració, ira, curiositat, valoració de la bellesa...▪ Apareix el sentiment d'orgull i de vergonya.▪ Descriu les seves emocions si se li indueix a fer-ho.▪ Comença a reconèixer els seus errors i els seus límits respecte als altres.▪ Descobreix la diferència entre els sexes com a criteri irreversible de diferenciació entre nois i noies.▪ Li agrada desenvolupar la seva creativitat.▪ Busca incorporar-se en un grup i obtenir la seva aprovació.▪ En el grup s'assumeixen rols que el propi grup va marcant a cadascú.▪ Comença a cobrar molta importància l'opinió del grup i pot mostrar retraïment quan entra en conflicte amb les seves pròpies opinions i les de la família.▪ S'observa gran interès per conèixer el sexe contrari.▪ Apareixen preguntes sobre la sexualitat i el naixement.	<ul style="list-style-type: none">▪ Li agrada col·laborar en les tasques de la llar.▪ Si se li encomana una tasca, la realitza.▪ Té més iniciativa per a la comunicació, i es mostra més parlador i sociable.▪ Gaudeix amb el joc associatiu.▪ Pot anticipar les seves hipòtesis i iniciar-se en la presa de decisions.▪ S'adona que li poden fer paranyes i que pot fer-ne.▪ Mostra satisfacció amb les seves pròpies activitats i els seus resultats. Li agrada ensenyar-los i els compara amb els dels seus companys.

Signes d'alerta en el desenvolupament social

A la vista de quines són les característiques de l'evolució social dels infants d'entre 3 i 6 anys, establirem uns senyals d'alerta que indicaran la necessitat de fer una consulta a l'especialista.

A continuació comentarem alguns dels símptomes que podem considerar com a indicatius de possibles alteracions, no obstant això aquests indicadors són únicament orientatius i és l'especialista qui determinarà l'existència o no d'alteració en el desenvolupament social del nen. Cal destacar que perquè aquests símptomes es considerin significativament com a indicis d'alteració, han de "limitar" considerablement la vida social del nen.

- Roman aïllat contínuament, rebutja o és rebutjat pels companys.
- Té grans dificultats per respectar les normes i seguir les rutines quotidianes i mostra negativisme continu.
- Mostra canvis d'humor importants, sense motiu aparent; passa de riure a plorar amb facilitat; s'enfada i té reaccions explosives desajustades a la situació.
- Li costa establir relació amb les persones del seu entorn. No té iniciativa per a la interacció ni respon a la iniciativa dels altres, i s'observen actituds de retraïment (s'amaga, es posa nerviós, tremola...) o de tipus agressiu (pega, dóna puntades de peu...).
- No expressa els seus desitjos i sentiments de forma adequada, té contínues manifestacions d'empipament, tristesa, rebuig...
- No s'observa joc simbòlic, o imitació de rols dels adults.
- Té contínues manifestacions d'agressivitat que s'observen tant en la seva relació amb altres nens com en l'elaboració del seu joc simbòlic.
- Crida l'atenció de l'adult mitjançant conductes inadequades. En ocasions el nen demana atenció i no li importa la forma d'obtenir-la, utilitzant el seu mal comportament perquè l'adult se centri en ell.